

10.11.2020

נייר עמדה

הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (מניעת אלימות כלכלית) מ/1356, פ/23/885.

רקע:

אלימות כלכלית אחד סוגי האלימות הרווח ביותר כלפי נשים הוא אלימות כלכלית. אלימות כלכלית בתוך המשפחה מתרחשת כאשר אדם מונע מבן משפחתו שליטה במשאבים כלכליים ופיננסיים שהוא זכאי להם באופן חוקי ולגיטימי או כאשר הוא מגביל שליטה זו, אלימות כלכלית עשויה להתרחש הן בפני עצמה והן בליווי סוגים אחרים של אלימות, כגון אלימות פיזית, מינית ונפשית.¹

על פי נתונים פורמליים, ישנן בישראל למעלה מ-200,000 נשים נפגעות אלימות, וזהו רק המספר המדווח, הערכות אנשי המקצוע הן שהמספר הממשי גבוה פי ארבע. רבות מהנשים הן אימהות יחידניות, וחלקן סובלות מעוני וקושי רב להשתלב בתעסוקה, לאחר שחיו שנים בצל האלימות. אישה נשארת במעגל האלימות במוצע 10 שנים וכמעט 50% מהנשים שיוצאות מהמקלט חוזרות למעגל האלימות. כיום אין אפשרות ממשית לאמוד כמה נשים בישראל סובלות מאלימות כלכלית, מדובר בתופעה סמויה, ונשים רבות כלל לא מודעות לכך שהן נמצאות במצב בו מופעלת כלפיהן אלימות. אלימות כלכלית כלפי נשים מהווה חסם נוסף בפני האישה בשבירת מעגל האלימות.

הניסיון שלנו בעמותת נשים נגד אלימות בנושא אלימות במשפחה, כעמותה שמפעילה מקלט לנשים נפגעות אלימות ערביות, קוו הסיוע לנפגעות אלימות, קולות של נשים וסיפורי שטח שמספרות על תופעה של "אלימות כלכלית" או "התעללות כלכלית" בין בני זוג. תופעות אלה עומדות בסתירה לנורמה המשפטית המכירה בבני זוג כמעין שותפים בכספים — בין באמצעות חזקת השיתוף, המכירה בהם כשותפים במהלך הזוגיות, ובין באמצעות חוק יחסי ממון, העורך איזון משאבים בעת פירוק הנישואים.²

נוסף על כך התגלו מקרים שבהם בעלים מסרבים לאפשר לנשותיהם לצאת ולהשתכר או לחלופין דווקא "מסרסרים" בכושר עבודתן.

המצב המשפטי בישראל:

הקושי להתמודד עם התופעה, ואף להמשגתה ולהגדרה, הגיע גם לפתחי בית המשפט. בפסיקה הישראלית מצאנו מקרים שתיארו התעללות כלכלית בין בני-זוג במסגרת היחסים הזוגיים, אך בתי המשפט לא המשיגו את ההתנהגות ככזו או לא ידעו כיצד לנהוג ביחס אליה. במקרים רבים מצאנו כי מועלות טענות עובדתיות בדבר אלימות כלכלית או

¹ אריאן רנן-ברזילי, ויטלי יוסרי (2016). אלימות כלכלית במשפחה — בין דומיננטיות גברית לגבריות נכפית? עיוני משפט לט. 613-660.

² שחר ליפשיץ "יחסי משפחה וממון: אתגרים ומשימות בעקבות תיקון מס' 4 לחוק יחסי ממון "חוקים א 227, 263-265 (2009) (להלן: ליפשיץ "אתגרים ומשימות"); יעל ברוידא-בהט "מעורבותם של ארגוני הנשים בחקיקת חוק יחסי ממון בין בני זוג בשנים 1948-1973: המאבק שנשכח" משפט וממשל טו 27 (2013); דפנה הקר "מה נשתנה השנה? דיני משפחות — בין הכאוטי להרמוני" דין ודברים ט 295, 307, 314 (2015) (להלן: הקר "דיני משפחות"); איילת בלכר-פריגת "על זכויות, גבולות ומשפחה" עיוני משפט כז 539 (2003); רות הלפרין-קדרי "פלורליזם משפטי בישראל: בג"צ ובתי-הדין הרבניים" עיוני משפט כ 683 (1997); שחר ליפשיץ "על נכסי עבר, על נכסי עתיד ועל הפילוסופיה של חזקת השיתוף" משפטים לד 627 (2004) 646, להלן: ליפשיץ "על נכסי עבר"; איילת בלכר-פריגת "מזוגיות להורות משותפת — מסגרת משפטית להסדרת היחסים הכלכליים בין הורים במשותף" משפט ועסקים יט 821. 2016.

התעללות כלכלית בהקשרים פליליים, נזיקיים ומשפחתיים. עם זאת, מצאנו שלעיתים הטוענים אינם מתרגמים את טיעונם העובדתי לעילה משפטית, וגם כאשר הם עושים זאת, בתי המשפט אינם יודעים כיצד להתייחס לטענות אלה, אם בכלל.³

בהצעת החוק המוגשת מוצע לתקן את החוק כך שיובהר בו מהי אלימות כלכלית ובמה היא מתבטאת, וכן כך שהוא ייתן מענה ייחודי למי שננקטה כלפיו אלימות כלכלית, באופן שיקבע בו כי בית המשפט יהיה רשאי לתת צו למניעת אלימות כלכלית המורה על הפסקת האלימות הכלכלית. עוד מוצע לקבוע שנקיטת אלימות כלכלית תהווה עוולה אזרחית אשר יהיה ניתן לתבוע בגינה בנזיקין, ובכך החוק המוצע ייתן מענה נוסף למי שננקטה כלפיו אלימות כלכלית.

לסיכום אנו בעמותת נשים נגד אלימות רואות שתיקון זה כל כך חשוב מהסיבות הבאות:

- בעיגון האלימות הכלכלית כעבירה פלילית בת ענישה יש ערך סמלי של גינוי חריף לתופעה, וכי הוא אף עשוי להניע תהליך של העלאת מודעות לתופעה.
- הפיכת האלימות הכלכלית "לעוולה נזיקית" מאפשר לבית המשפט לפסוק פיצויים לטובת קורבן העבירה, וזאת נוסף על הסנקציה שתוטל על העבריין במסגרת ההליך הפלילי.
- סעד במסגרת דיני הנזיקין מאפשר קבלת פיצוי כספי, המיטיב באופן מעשי עם מי שסבלה מאלימות כלכלית. לסעד של פיצויים נזיקיים יש גם ערך סמלי של הכרה בעוול ושל סימון העדר הלגיטימיות שלו.
- צווי הגנה המרחיקים את בן הזוג האלים כלכלית ממוקדי הכוח הכלכליים. צוויים שישללו ממי שמתנהל באלימות כלכלית את היכולת לעשות זאת על-ידי מניעת גישתו למשאבים הכלכליים — לחשבונות הבנק, לכרטיסי האשראי ולהמחאות.

עדכון החוק מהווה הגנה על אוטונומית הרצון ומקדמת מאידך שוויון מגדרי, ומאפשר לאישה לשבור את מעגל האלימות.

בכבוד רב,

נאדרה אבי דבי-סעדי

רכזת תעסוקת נשים

מאריא זהראן

רכזת קשרי כנסת וממשל

lobbying@wavo.org \ 0547597036

³ ראו, למשל, תפ"ח מחוזי י-ם 13-12-11623 מדינת ישראל נ' איתן פורסם בנבו, 2015.7.13; (תמ"ש) משפחה נצ' (13-07-34258 נ.נ. נ' ר.ח. (פורסם בנבו, 2014.7.21; (תמ"ש) משפחה י-ם (08/3061 אלמונית נ' פלוני) פורסם בנבו, 2011.10.29; (ה"ט) משפחה כ"ס (12-01-1818 פלונית נ' פלוני) פורסם בנבו, 2012.2.5; (תיק) אזורי אש' (6/65895 פלונית נ' פלוני) פורסם בנבו, 2014.9.11; (תפ"ח) מחוזי ב"ש (07-1179 מדינת ישראל נ' ח.נ.) פורסם בנבו, 2010.12.7; (בש"א) משפחה כ"ס (03/248 פלונית נ' פלוני) פורסם בנבו, 2004.11.7. (התייחסות מוצעת ראו להלן בפרק ג במסגרת הדיון בסעדים.